

Новіков Є. А.
*кандидат юридичних наук,
молодший науковий співробітник
НДІ правового забезпечення
інноваційного розвитку НАПрН України*

ПІДТРИМКА ІННОВАЦІЙНОЇ СФЕРИ: МОЖЛИВОСТІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ДЛЯ УКРАЇНИ

Тези присвячені питанню підтримки інноваційної сфери. У доповіді обґрунтовується необхідність державного сприяння інноваційному розвитку держави. Аналізується міжнародний досвід, зокрема стимулювання співпраці промисловості та університетів у Великобританії, а також створення системи трансферу технологій на прикладі цієї країни. У світлі вищезазначеного досліджуються актуальні проблеми для України.

Ключові слова: інновації, інноваційний розвиток, трансфер технологій, державна підтримка.

This thesis is devoted to the issue of supporting the innovation sphere. The necessity of state assistance to innovative development of the state is grounded in a report. The international experience is analyzed, in particular the promotion of cooperation between industry and universities in the UK, as well as the creation

of a technology transfer system in the country. In the light of the above, current issues for Ukraine are being explored.

Keywords: innovation, innovative development, technology transfer, government support.

Кожна держава, яка має на меті досягнути успіхів у розбудові сучасної, розвинутої та економічно сильної країни ставить за мету йти шляхом створення інновацій та впровадження їх у життя. Однак лише задекларувати такий напрямок не достатньо. Для його реалізації необхідно чимало зусиль та провадження різних механізмів та процесів.

Одним з таких елементів є впровадження державної підтримки в інноваційній сфері. України вже протягом десятиліть декларує розвиток інноваційної сфери при цьому зменшуючи фінансування на науку і освіту. Такий підхід є помилковим і для підтвердження цієї тези пропонуємо розглянути приклади інших країн.

У Великобританії після виходу в світ «Білої книги з питань конкуренції у Великобританії» в 1998 р, було засновано безліч політичних ініціатив і потоків урядового фінансування з метою стимулювання зв'язків між науковою базою в університетах і промисловим сектором Великобританії, що значною мірою змінило підхід, за допомогою якого Великобританія організовує свою діяльність у сфері передачі технологій. Якщо у минулому великі університети з метою управління та комерціалізації прав на інтелектуальні технології створювали окремі комерційні підрозділи (університетські компанії), то нині більшість з них мають інтегровані служби в рамках університетів. Стимулювання зростання і розвитку подібних служб відбувається шляхом спрямування урядових коштів безпосередньо до університетів через Фонд інновацій вищої освіти (Higher Education Innovation Fund), фінансування якого на 2007/08 фінансовий рік було збільшено на 110 млн.ф.ст. [1, с. 368]. У минулому ці кошти розподілялися за допомогою проведення тендерів, а зараз за допомогою «формульного фінансування».

Підтримка ТТ підприємств Англії здійснюється через EEN, яка відіграє роль посередника між суб'єктами господарювання – членами цієї організації і державою, а також зводить представників бізнесу один з одним, покращуючи таким чином їх можливості.

Пріоритетом державної політики на національному та регіональному рівні є зведення разом господарюючих суб'єктів – комерційні підприємства і академічне середовище та створення сприятливих умов для їх співпраці.

Система трансферу технологій (далі – ТТ) Великобританії, що отримала державну підтримку на всіх рівнях, включає в себе такі елементи:

- партнерства у сфері трансферу знань, мета яких полягає в допомозі виробничим підприємствам отримати вигоду від знань та їх експертизи, отриманих від інших бізнесів і академічного середовища. Частково такі партнерства фінансуються через державні гранти, частково малими і середніми підприємствами;

- інтернет-портали (Virtual support networks), які організовані для науково-технічної кооперації та створюють можливість ділитися суб'єктам один з одним технічними ідеями. Такі портали, як правило, розділені за секторами науки;

- EEN – система, що надає допомогу представникам бізнесу на території Євросоюзу в частині законодавства, пошуку партнерів, доступу до національних інноваційних мереж, а також зводить разом покупців і продавців інноваційних технологій і допомагає в просуванні таких технологій;

- центри інновацій – здійснюють підтримку інноваційних компаній, надаючи експертизу проектів, допомогу в стратегічному плануванні, технологічну допомогу, допомогу в пошуку виробників і ринків для інноваційних продуктів тощо;

- наукові парки – збирають разом виробників, надаючи їм приміщення, технологічну експертизу і різні бізнес-сервіси, включаючи консультації щодо захисту прав інтелектуальної власності. Зараз в Британії понад 100 наукових парків (105 на початок 2014 р.), в яких діє близько 4000 компаній;

- бізнес-кластери – у Великобританії для становлення системи ТТ істотну роль відіграли так звані клуби, що складаються з вищих навчальних закладів, наукових інститутів, лабораторій та комерційних промислових компаній. Такі клуби (фактично консорціуми) створювалися для спільних досліджень на доконкурентній стадії

розробок, щоб об'єднати зусилля щодо НДДКР, а також зміцнити зв'язки між академічним середовищем та індустрією. Ці клуби тоді перебували у віданні Департаменту торгівлі та промисловості (Department of Trade and Industry), який надавав підтримку понад 100 клубам з різних галузей;

– технологічні брокери – посередники між розробниками (продавцями) і комерційними компаніями (покупцями) інноваційних розробок. У 1981 р. розрізнені структури об'єднані в одну – Британську технологічну групу (British Technology Group). Основною метою Групи є ліцензування та комерціалізація інноваційних розробок, фінансованих державою;

– центри трансферу технологій при університетах – у багатьох британських університетах є свої центри трансферу технологій, які займаються комерціалізацією розробок цих університетів.

Державна політика Франції у сфері ТТ реалізується через підтримку центрів трансферу технологій, які зазвичай більшою мірою зосереджені на угодах про спільні наукові дослідження, а не на ліцензуванні прав на об'єкти інтелектуальної власності та технології. Фактично ліцензування прав на інтелектуальні технології і комерціалізація для більшості університетів є новими видами діяльності, які увійшли до функцій університетів після прийняття закону про інноваційні розробки від 12 липня 1999 р., а також після того, як у 2001 р Міністерство наукових досліджень Франції випустило Рекомендації з проведення політики щодо інтелектуальних технологій.

Більшість університетів у Франції є державними. Таким чином, центр трансферу технологій отримує фінансування у вигляді виділеної частки від коштів, наданих університету урядом Франції. Сума виділених коштів символічна (від 15 до 40 тис. євро). Однак автономія кожного університету дає йому повноваження розподіляти свої бюджетні кошти виключно на розсуд його керуючої ради. Тому практика надання державної підтримки центрам трансферу технологій розвинулася в дві основні моделі [2, с. 38].

Якщо центр трансферу технологій є частиною університету, то його фінансування визначається радою університету і може бути частково підтримане з 1) процентних відрахувань від сум, отриманих

від ССІ, а також з 2) процентних відрахувань від доходів, отриманих від ліцензування прав на інтелектуальні технології, якщо такі є.

Якщо центр трансферу технологій здійснює свою діяльність в якості філії університету, то фінансування надається виключно з процентних відрахувань від усіх одержуваних доходів або від спільних досліджень, або від ліцензій на права на інтелектуальні технології.

В Австралії, як і в Україні, не існує спеціальної системи державного фінансування системи ТТ. Саме тому, на думку С. В. Терехової, кожен університет несе особисту відповідальність за фінансування власної діяльності в області передачі технологій [3, с. 104]. Більшість університетів і науково-дослідницьких організацій Австралії мають права володіння, користування і розпорядження інтелектуальною власністю і комерціалізують прибуток від її використання, виплачуючи частину винахіднику. Окрім того, як зазначає Н. В. Смирнова, історично в Австралії виникло декілька основних типів центрів трансферу технологій, а саме: а) самостійні комерційні організації, що фінансуються за рахунок надання державою стартового капіталу, а основна діяльність підтримується комерціалізацією кінцевих результатів; б) підрозділи організацій стратегічного значення, існування яких забезпечується завдяки прямим державним асигнуванням [4, с.68].

Україна самостійно не формує власні програми підтримки інноваційної сфери та безпосередньо ТТ, а долучається до вже існуючих європейських програм. Так у 2015 р. наша країна стала асоційованим членом Рамкової програми Європейського Союзу з досліджень та інновацій «Горизонт 2020». Це членство надало українським учасникам рівноправний статус з європейськими партнерами. FP7, Horizon 2020 р., COSME – це програми ЄС з мільйонними бюджетами для підтримки бізнесу та інновацій.

Враховуючи наведе вище, можемо з впевненістю сказати, що кожен шлях кожної країни у намаганні підтримати інноваційну сферу та надати їй потужного поштовху є унікальним та важноповторним. Саме тому для України важливо розробити своє бачення побудови, підтримки та розвитку інноваційної сфери, враховуючи позитивний та негативний досвід інших держав.

ЛІТЕРАТУРА

1. Перерва П. Г., Коциски Д., Сакай Д., Верешне Шомоши М. Трансфер технологій : монографія / за ред. Віровець А. П. Харків : Апостроф, 2012. 668 с.
2. Андрощук Г. А. Університетська служба з передання технологій: моделі фінансування. *Інтелектуальна власність*. 2010. № 7. С. 46–51
3. Теребова С. В. Волкова Л. А. Принципы и практика функционирования зарубежных центров трансфера технологий. *Экономические и социальные перемены: факты, тенденции, прогноз*. 2011. № 1(13). С. 101–107.
4. Смирнова Н. В. Організаційно-економічне забезпечення трансферу технологій на підприємствах (за матеріалами металургійних підприємств України) : дис. ... канд. екон. наук. Київ, 2016. 266 с.

REFERENCES

1. Pererva, P. H., Kotsysky, D., Sakai, D., Vereshne Shomoshy, M. (2012). Transfer tekhnolohiyi. Virovets, A. P. (Ed.). Kharkiv: Apostrof [in Ukrainian].
2. Androshchuk, H. A. (2010). Universytetska sluzhba z peredannia tekhnolohii: modeli finansuvannia. *Intellektualna vlasnist – Intellectual property*, 7, 46–51 [in Ukrainian].
3. Terebova, S. V., Volkova, L. A. (2011). Printsipy i praktika funktsionirovaniya zarubezhnykh tsentrov transfera tekhnologii. *Ekonomicheskiye i sotsialnyye peremeny: fakty. tendentsii, prognoz – Economic and social changes: facts, trends, forecast*, 1 (13), 101–107 [in Russian].
4. Smyrnova, N. V. (2016). Orhanizatsiyno-ekonomichne zabezpechennia transferu tekhnolohiy na pidpriemstvakh (za materialamy metalurhiynykh pidpriemstv Ukraïny). *Candidate's thesis*. Kyiv [in Ukrainian].